

Harkai István*

AZ IDŐLEGES TÖBBSZÖRÖZÉSI KIVÉTEL AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK JOGGYAKORLATÁBAN – I. RÉSZ

„... figyelemmel kíséрни az egyes másolatokat annyira hasznos, mint a halaktól megkövetelni,
hogy kövessék nyomon a víz minden cseppjének mozgását.
Az időleges másolatok a tenger, amelyben mindannyian úszunk.”¹

Bevezetés

A többszörözés joga eredetileg analóg jogként volt meghatározva, amely a művek fizikai formában való rögzítésére és többszörözésére rendezkedett be. A digitális műpéldányok kérdése elsőként a számítógépiprogram-alkotások megjelenésével vetődött fel. Ezt követték azok a gépi információfeldolgozások, amelyek a művek számítógépi memóriában való tárolását jelentették. A tároláson felül pedig a gépek arra is alkalmasak voltak, hogy velük a tárolt művekre épülő új műveket hozzanak létre.²

A jogosultaknak nem áll módjában, hogy a többszörözési cselekményeket megfelelően ellenőrizzék vagy engedélyezzék. Westkamp szerint a megnövekedett és intenzív digitális műfelhasználások, amelyeknek sok esetben bizonyíthatóan haszonszerzési célzatuk van, jogalapként szolgálnak a többszörözés jogának digitális térre való alkalmazására, fenntartására.³

Ennek ellenére a nemzetközi közösség és benne az Európai Unió a digitális műpéldányok többszörözése tekintetében fenntartotta a fizikai műpéldányokra létrehozott dogmatikai rendszer hagyományos többszörözési fogalmát.⁴

Az analóg és digitális műpéldányokban közös, hogy a másolatok alkalmasak arra, hogy az emberi elme megértse, felfogja őket, függetlenül attól, hogy milyen hosszú ideig és hol többszörözzük őket. A többszörözés (reprodukálás) terminus feltételezi, hogy a műnek van egy eredeti, fizikai adathordozóra rögzített példánya. Ez lehet akár egy szerver merevlemeze vagy egy könyv, amelyet beszkeneltek. A lényeg, hogy a felhasználáshoz szükséges ideig

* Tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet.

¹ Aaron Perzanowski, Jason Schultz: Legislating Digital Exhaustion. Berkeley Technology Law Journal, 29. évf. 3. sz., 2015, p. 1539.

² Sari Depreeuw: The Viable Scope of the Exclusive Economic Rights in Copyright. Kluwer Law International BV, Alphen aan den Rijn, 2014, p. 97–98.

³ Guido Westkamp: Transient copying and public communications: The creeping evolution of use and access rights in European copyright law. Georg Washington International Law Review, 36. évf. 5. sz., 2004, p. 1094.

⁴ I. m. (3), p. 1088.

eszközölt többszörözés erre az eredeti műpéldányra visszavezethető. A másolt, többszörözött műpéldány ennek a megelőző műpéldánynak a helyébe lép.⁵ Az online kommunikációs felhasználások esetében erről nincs szó. Az ideiglenes másolat nem lép az eredeti helyébe.⁶ Nem is léphetne, hiszen automatikusan törlődik a felhasználást követően.

Az időleges másolatok tekintetében ez az álláspont legalábbis vitatható. Az ilyen felhasználások során létrejött másolatok nem lépnek az eredeti műpéldány helyébe. Éppen ellenkezőleg, létezésük lényege, hogy az eredeti műpéldányt vagy annak jogszerű másolatát érzékelhetővé tegyék a felhasználók számára, illetve hogy az adatátvitelt segítsék. Az érzékelhetővé tétel tehát a kulcs, a többszörözés mint felhasználás csak másodlagos. Más szóval a megtekinteni kívánt film egy távoli szerveren van tárolva. A saját számítógépen történő streamelése nem eredményezi a teljes mű saját merevlemezen történő többszörözését, nem jön létre új, a távoli szerveren eltárolt mű helyett egy másik másolat tartós jelleggel a merevlemezen. Az időleges többszörözésre a megtekintés érdekében kerül sor, amelyet követően a mű a személyi számítógép memóriájából törlődik. Ez még akkor is így van, ha az olyan új streamingszolgáltatások, mint például a Netflix és a Spotify az előfizetők számára lehetővé teszik, hogy a műveket az adathordozóra tartós jelleggel többszörözzék, elősegítve ezzel az offline műélvezetet.⁷

A fentiek tükrében tehát szükséges, hogy elkülönítsük egymástól azokat a felhasználásokat, amelyek a mű nyilvánosságához közvetítésére irányulnak (például egy link elhelyezése egy weboldalon, egy film vagy zene streamelése, egy kép megtekintése) azoktól a műfelhasználásoktól, amelyek feltételezik a műről készült tartós másolat meglétét vagy legalább a memóriában való időleges többszörözését (pl. egy szoftver feltelepítése, majd futtatása).

Ha ezt a megközelítést elfogadjuk, a többszörözés joga nem lehet előfeltétele olyan kommunikációs jog gyakorlásának, amely a mű eltérő felhasználására irányul. Ennek ellenére mégis azt látjuk, hogy az alapvetően a fizikai műpéldányok többszörözésének engedélyezésére és azok terjesztésére létrejött⁸ hagyományos szerzői vagyoni jog egyfajta origója minden más online felhasználásnak, mert elengedhetetlen, hogy a digitális, online nyilvánosságához közvetítés és a benne értett nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel során a mű legalább részben, időlegesen történő többszörözésére ne kerüljön sor, mivel a generált másolatok csak segítik, lehetővé teszik a kommunikációt, érzékelhetővé tételt.⁹

⁵ I. m. (3), p. 1092.

⁶ I. m. (3), p. 1094.

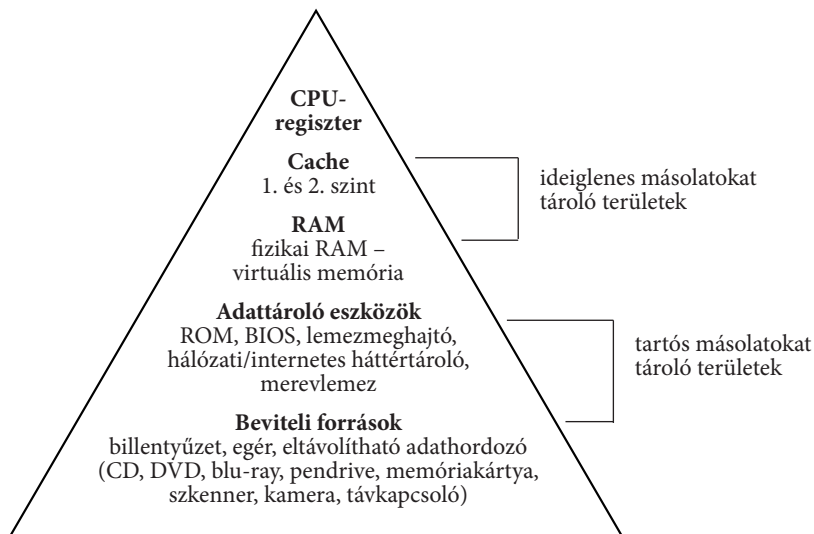
⁷ Amennyiben a fent nevezett szolgáltatók alapszolgáltatását, vagyis a streamelést vesszük igénybe, akkor nyilvánosságához közvetítésről beszélhetünk. Ha viszont a műveket annak érdekében, hogy offline üzemmódban is élvezhessük, az eszközre másoljuk, többszörözéssel állunk szemben. Ismert továbbá a Popcorn Time hibrid technikája, amely a megtekintés idejére a merevlemezre másolja a filmet, amelyet töröl a használatot követően.

⁸ *Westkamp*: i. m. (3), p. 1093.

⁹ *Westkamp*: i. m. (3).

A 20. század digitális forradalmának egyik legégetőbb problémáját annak eldöntése jelentette, hogy melyik időpontban kerül sor a művek többszörözésére, és ehhez kapcsolódóan mikor keletkezik a szerzőnek jogos érdeke a felhasználásból származó előnyök érvényesítésére. Az 1970-es években arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az adat gépbe való betáplálása és tárolása azok a cselekmények, amelyek többszörözésnek minősülnek, így rögtön az elején, már a betápláláskor engedélyt kellene kérni a szerzőktől.¹⁰ Minden más digitális felhasználás erre vezethető vissza.¹¹ Ez a megközelítés ugyanakkor nem veszi – a technika akkori állása szerint nem is vehette – számításba azokat az eseteket, amikor nem kerül sor a fizikai műpéldányok digitálissá alakítására, hanem maguk a műpéldányok is eleve digitálisak, felhasználásukra pedig a korábbiaktól eltérő módon kerül sor. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az elmélet e műpéldányokra is kiválóan alkalmazható. Azokat ugyanúgy másolni és tárolni kell bármilyen felhasználáshoz. E felhasználások sokszor úgy történnek, hogy a felhasználó nem is érzékeli magát a művet, mert a folyamat közbenső módon, a gépben „rejtve” megy végbe.¹²

Az információ gépi feldolgozását az alábbi piramis igyekszik szemléltetni.¹³

¹⁰ Depreeuw: i. m. (2), p. 101.

¹¹ Depreeuw: i. m. (2), p. 99–100.

¹² Depreeuw: i. m. (2), (11).

¹³ Forrás: <https://s.hswstatic.com/gif/computer-memory-pyramid.gif> (letöltés ideje: 2018. október 6.).

Időleges többszörözési kivétel a nemzetközi és az uniós, valamint a magyar szerzői jogban

A többszörözés jogának digitális környezetre való változatlan alkalmazása¹⁴ paradoxont teremtett. Ha a szerzői jog gyökeréből indulunk ki, a szerzőnek valóban jogában kell, hogy álljon minden olyan felhasználás ellenőrzése, amely a mű gazdasági kiaknázására vezet, vagy a személyéhez fűződő érdekét sérti. E jog azonban az internetes műfelhasználások egyik típusa esetében immár nem gyakorolható maradéktalanul, mert a szerzőnek nem áll módjában a felhasználások jogosítása, ellenőrzése. Ha pedig egy jogintézmény nem tudja betölteni megfelelően a társadalmi rendeltetését, akkor hagyományos, változatlan formában való fenntartása joggal válik súlyos kritikák tárgyává. Ez persze nem jelenti azt, hogy a többszörözés jogának ne lenne létjogosultsága a merevlemezeze készített tartós másolatok esetében, viszont – ahogy Pila és Torremans érvel – az internetes böngészés során a memóriában vagy a képernyőn készített időleges másolatok elég indokot szolgáltatnak arra, hogy a jogalkotó kivételt létesítsen rájuk nézve, mert a többszörözés csak egy technológiai eljárás szerves része.¹⁵

A RAM-másolatok problémája nem csak az online felhasználások esetében releváns, fennáll az olyan digitális műfelhasználások esetében is, mint a szoftver. Kétségtelen, hogy egy számítógépiprogram-alkotás fizikai hordozóról való feltelepítése vagy éppen egy weboldarról való letöltése majd telepítése többszörözési cselekmény. Csakhogy a program futtatása is keletkeztet másolatokat, méghozzá a RAM memóriában.¹⁶ Ezek funkcionális

¹⁴ A többszörözés joga minden releváns szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezményben megtalálható [BUE 9. cikk; 1961-es Római Egyezmény 3. és 10. cikk, 13. cikk; TRIPS 9. cikk és 14. cikk; WCT 1. cikk (4) bekezdés; WPPT 7. és 11. cikk, 2012-es Pekingi Szerződés 2. és 7. cikk] és több fontos uniós irányelvben [szoftverirányelv 4. cikk (1)–(2) bekezdés, adatbázis-irányelv 5. és 7. cikk (2) bekezdés, Infosoc-irányelv (2. cikk), bérletirányelv (7. cikk (1)–(2) bekezdés] is szerepel. A WCT/WPPT külön is kifejezésre juttatja a közös nyilatkozatokban [WCT 1. cikk (4) bekezdéséhez, 6. és 7. cikkhez fűzött megjegyzések; WPPT 2. cikk e) pont, 8., 9., 12. és 13. cikkhez, valamint a 7., 11. és 16. cikkhez fűzött megjegyzések], hogy a többszörözés jogát maradéktalanul alkalmazni kell a digitális másolatokra is.

¹⁵ *Justine Pila, Paul L. C. Torremans: European Intellectual Property Law. Oxford University Press, Oxford, 2016, p. 304.*

¹⁶ Blocher és Walter a számítógépi programok futtatásának elemzésekor, a német jogpolitikai megközelítést vizsgálva emlékeztet az ún. „résztvételi érdekre” (participation interest). Eszerint mindaddig, amíg a másolat technikai értelemben nem eredményezi a mű egyidejű többszörözését [multiplication of (simultaneous) possibilities of using], a szerző jogos érdekei nem sérülnek, így a művek felhasználása sem esik a többszörözési jog hatókörébe. A futtatás viszont a képernyőn létrehozhat olyan másolatokat, amelyek már a nyilvánosságához közvetítés során érinthetik a szerző gazdasági érdekeit. Vagyis ha a program használata annak használatára (utilization), nem pedig szerzői jogi értelemben vett felhasználására (use) terjedne ki, a szerző engedélye sem szükséges. Ezen elmélet szerint a program futtatása nem képez szerzői jogi értelemben vett felhasználást, viszont a szoftver memóriába való betöltése igen. A technológiai haladás elfogadása szempontjából e teória kétségtelenül rugalmas, ám a szoftverirányelv széles körű többszörözési fogalma a hozzá fűzött reményeket szertefoszlatta. Lásd *Walter Blocher, Michel Walter: 5. Computer Program Directive. In: Michel Walter, Silke von Lewinski: European Copyright Law – A Commentary. Oxford University Press, Oxford, 2013, p. 127–130.*

másolatok, amelyeknek egyetlen célja, hogy a program segítségével a számítógép rendeltetésszerűen működhessen. A műélvezet tehát itt legfeljebb csak közvetett lehet, mert a használat nem arra irányul, hanem egy technológia használatára. Ennek végén a másolat megsemmisül, törlődik. A RAM memóriából kinyerni és megőrizni az egyszerű felhasználói ismereteknél sokkal többet kíván.¹⁷ Ez még akkor is így van, ha a használat során a képernyőn vizuálisan is megjelennek a szoftver bizonyos elemei. A memóriában ráadásul nem is az egész mű kerül többszörözésre, hanem csak bizonyos részei, amelyekre az adott pillanatban szükség van.¹⁸

E ponton a szerzői jog valóban túlterjeszkedik eredeti célján, amely egyrésztől a szellemi alkotómunka ösztönzése, másrésztől viszont az, hogy a művek és más teljesítmények a közönséghez jussanak, azokat felhasználják valamilyen formában. Egy mű rendeltetésszerű, magáncélú használatához nem kell a szerző engedélye, mert nem irányul közvetlenül valamely szerzői vagyonyjog gyakorlására vagy sérelmére. A különbség ugyanakkor szignifikáns. Egy könyv elolvasása, egy zene meghallgatása nem igényli a mű többszörözését vagy újból és újból nyilvánossághoz közvetítését. A digitális felhasználás azonban igen, ezt pedig a jogalkotó el is ismeri a szerzők javára. A védelem e nem kívánatos kiterjesztésének hátrányait a jogalkotó is érzékelte, ezért az Európai Unió szerzői jogában kivételeket állapított meg az időleges többszörözés tekintetében, hogy az ne akadályozhassa a jogszerű felhasználásokat.¹⁹ Spoor szerint a szóban forgó felhasználások végső soron ugyanazt a célt szolgálják, nevezetesen a védett művekhez való hozzáférést. Ezen az sem változtat, ha a hozzáférés technikai feltételei követelik meg a többszörözést.²⁰

Az időleges többszörözés mint szabad felhasználási esetkör lehetővé tétele igen ellentmondásos a nemzetközi és uniós szabályozottságát tekintve. E kérdésben a nemzetközi közösség nem tudott megfelelő konszenzust kialakítani.²¹ Amíg az EU-ban az Infosoc-irányelv elismeri, hogy az online műfelhasználások technikai velejárója a művek egészének

¹⁷ *Jessica Litman*: Digital Copyright. Prometheus Books, Amherst, New York, 2001, p. 27.

¹⁸ Perzanowski ugyanakkor figyelmeztet rá, hogy ha a RAM-ban tárolt másolatok atipikusan hosszú ideig maradnak fenn, akkor alkalmasak lehetnek rá, hogy tartósan többszörözött műpéldánynak minősüljenek. Ez a megállapítás mindenképpen árnyalja az időleges többszörözés megközelítését. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy egy egyszerű „Print Screen” billentyű lenyomásával a rövid ideig kivetített képek lementhetők, és léteznek olyan szoftverek is, amelyek a képernyőn futó mozgóképek tartós rögzítésére, „elkapására” alkalmasak. Ugyanez könnyedén megtehető az okostelefon képernyőfotó készítésére alkalmas funkciójával, amellyel szöveges és képi tartalmakat egyaránt könnyűszerrel készíthetünk. Lásd *Aaron Perzanowski*: Fixing Ram Copies. *Northwestern University Law Review*, 104. évf. 3. sz., 2010, p. 1096.

¹⁹ *Silke von Lewinski, Michel Walter*: Information Society Directive. In: *Walter, von Lewinski*: i. m. (16), p. 968.

²⁰ *Depreeuw*: i. m. (2), p. 78.

²¹ *Westkamp*: i. m. (3), p. 1088.

vagy meghatározott részének időlegesen, a gyorsítótárolóban való rögzítése,²² addig ilyen rendelkezést a fentebb már citált nemzetközi szerződésekben nem találni.

Ez részben visszavehető az Egyesült Államokban a *Ram-copy*-doktrínájára, amely szerint a művek digitális, számítógépi többszörözése is többszörözésnek tekintendő, függetlenül annak időtartamától. Ugyan a nemzetközi szabályozás kialakítására az Egyesült Államok szerzői jogának nagy befolyása volt, az Atlanti-óceán túlsó partján is ismert a hálózaton történő adatátvitelt segítő szűk lehetőség.

Az Egyesült Államok szigorú megközelítése nem légből kapott. Tekintet nélkül arra, hogy mennyi ideig kerül tárolásra, mind a merevlemezen, mind a gyorsítómemóriában tárolt mű alkalmas arra, hogy azt nyilvánossághoz közvetítsék vagy más módon érzékelhetővé tegyék.²³

Beszédes, hogy amíg az EU elismeri és lehetővé teszi kivételként az ideiglenes többszörözést, addig a nemzetközi szerzői jogban ez koránt sincs így. Westkamp is figyelmeztet arra, hogy miközben az időleges másolatokat a nemzetközi szerzői jogi rezsim a szerzők hatalmában hagyta – akik ezáltal minden digitális felhasználást kontrollálhatnak –, elmulasztotta kiépíteni e hatalom korlátait, kivételeit.²⁴

A WCT a már idézett 1. cikk (4) bekezdéséhez fűzött közös nyilatkozatokban annyit szól mindössze a digitális környezetben történő másolásról, hogy a BUE 9. cikkében szabályozott többszörözési jog és az általa megengedett kivételek teljes körben alkalmazandók a digitális környezetben is, különös tekintettel a digitális műfelhasználásokra. A közös nyilatkozat külön mondatban hívja fel a figyelmet arra, hogy a védett művek elektronikus hordozón történő, digitális formában való tárolása a BUE 9. cikke szerinti többszörözésnek minősül. Ugyanakkor, amint arra Blomqvist felhívja a figyelmet, a BUE nem tartalmaz kifejezetten olyan rendelkezést, amely megtiltaná a tagállami jogalkotónak, hogy az Infosoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdéséhez hasonló kivételt fogalmazzon meg, amennyiben az intézkedés nem áll egyébként ellentétben a BUE 9. cikk (2) bekezdésében foglalt háromlépcsős teszttel.²⁵

Ugyanígy tesz a WPPT is a 7. és a 16. cikkhez fűzött közös nyilatkozatban, amikor ki mondja, hogy a nevezett cikkekben szabályozott többszörözési jogot a digitális környezetben is alkalmazni kell, különös tekintettel az előadások és hangfelvételek digitális felhasználására. Ugyanitt a jogalkotó többszörözési cselekménynek minősíti az előadás vagy hangfelvétel elektronikus hordozón való, digitális formátumban történő tárolását.

²² Az Infosoc-irányelvben található rendelkezések közül ez az egyetlen, amely kötelezően átültetendő az EU-tagállamok, így hazánk szerzői jogába. Lásd Gyertyánfy Péter, Tóth Péter: A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez – Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2014, p. 256.

²³ Depreeuw: i. m. (2), p. 116.

²⁴ Depreeuw: i. m. (2), p. 692.

²⁵ Jørgen Blomqvist: Primer on International Copyright and Related Rights. Edward Elgar, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014, p. 109.

A szoftverirányelv nem szól olyan széles körben az ideiglenes többszörözési cselekmény megengedhetőségéről, mint az Infosoc-irányelv. Az 5. cikk (1)–(3) bekezdésében az engedélyhez kötött cselekmények – amely közé tartozik a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözése – alóli kivételek tekintetében akként rendelkezik, hogy nem szükséges a jogosult engedélye az olyan cselekményekhez, amelyekre „*azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.*”

A fenti kivétel ugyanakkor Depreeuw szerint inkább hasonlít egy zéróösszegű játszámra (*zero-sum game*), mivel ugyan a törvényalkotó lehetővé teszi a korlátozást, a szoftverfejlesztők termékeik használatát úgyis az egyedileg megkötött felhasználási szerződésekben engedélyezik. Ezt később annyiban árnyalja, hogy utal rá, a program futtatásához szükséges többszörözési cselekmények, mint „objektív, praktikus szükségletek”,²⁶ nem zárhatók ki a felhasználási szerződésben.²⁷ Ennek oka, hogy ugyan a felhasználó a szoftver telepítését maga indítja el, a futtatás során létrejövő másolatokra ezen túl semmiféle ráhatása nincs.²⁸ Mindezek a kivételek csak és kizárólag a *jogszerű felhasználó* esetében érvényesek, tehát aki jogellenes forrásból származó szoftvert használ, nem hívhatja fel a fent nevezett kivételt. Jogszerű felhasználónak azt kell tekinteni, aki a szoftvert megvásárolta vagy bérbe vette, vagy rá nézve felhasználási szerződést kötött. A jogkimerülés érvényesülésének köszönhetően azt is jogszerű szerzőnek kell tekinteni, aki a fizikai műpéldányt az első jogszerzőtől vásárolta.²⁹

Az időleges többszörözés az EU szerzői jogában elsőként az adatbázis-irányelvben került szabályozásra.³⁰ A (44) preambulumbekzdés kifejezetten szól az adatbázis tartalmának állandó vagy ideiglenes jellegű átviteléről, amely cselekményt a jogosult engedélyéhez köti. Erre akkor kerülhet sor, ha az adatbázis tartalmának képernyőn történő megjelenítéséhez szükség van a tartalom egészének vagy jelentős részének másik adathordozóra való átvitelére. Ezt a tevékenységet a 7. cikk (2) bekezdés *a*) pontja „*kimásolás*”-ként nevesíti, amely alatt érti „*az adatbázis tartalma egészének vagy egy jelentős részének más hordozóra bármilyen eszközzel, illetve bármilyen formában történő végleges vagy ideiglenes átvitelét.*”

Amíg tehát az adatbázis-irányelv az időleges többszörözési cselekményeket is a jogosult engedélyéhez köti, addig az Infosoc-irányelv már kifejezetten elismeri az időleges többszörözési cselekmények egy bizonyos formáját mint kivételt. Gyenge a kivétel eredetét visszavezeti a WCT-nek a BUE-hez fűzött első értelmező nyilatkozatára.³¹ Depreeuw ugyanezt

²⁶ Depreeuw: i. m. (2), p. 140.

²⁷ Depreeuw: i. m. (2), p. 138.

²⁸ Depreeuw: i. m. (2), p. 140.

²⁹ Depreeuw: i. m. (2), p. 141.

³⁰ Westkamp: i. m. (3), p. 1058.

³¹ Gyenge Anikó: Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere. HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010, p. 136.

megteszi uniós jogi kontextusban, emlékeztetve rá, hogy a szoftverirányelv szolgált mintaként az Infosoc-irányelv időleges többszörözési kivételéhez.³²

A tagállamok a Zöld Könyvet követő módosító jelentésben aggodalmuknak adtak hangot az időleges és közbenső többszörözési cselekmények kizárólagos vagyoni jogok körébe vonását illetően. Ennek ellenére az 1996-os jelentés azt javasolta, hogy a szerzői művek minden digitális megtestesülését kizárólagos jog tárgyaként kell elismerni. Ennek megfelelően kell újragondolni a korlátozások és kivételek katalógusát.³³

Az időleges többszörözési kivétel jogpolitikai indokait az Infosoc-irányelv (33) preambulumbekzdés a következőképpen taglalja:

„A kizárólagos többszörözési jog alóli kivételként lehetővé kell tenni egyes – járulékos vagy közbenső többszörözésnek minősülő – időleges többszörözési cselekményeket, amelyek valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik, és amelyek kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék a harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által végzett átvitelt, vagy valamely mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény jogszerű felhasználását. Ezek a többszörözési cselekmények nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel. Ez a kivétel olyan cselekmények esetében is megengedhető ..., amelyek a böngészést (browsing), illetve a hozzáférés gyorsítására szolgáló tárolóban való rögzítést (caching) teszik lehetővé, beleértve az átviteli rendszerek hatékony működését szolgáló cselekményeket is, amennyiben a közvetítő szolgáltató az információt módosítja és nem zavarja meg az információ felhasználásával kapcsolatos adatok kinyerésére szolgáló, széleskörűen elismert és alkalmazott technológia jogszerű használatát. A felhasználás jogszerűnek minősül, ha azt a jogosult engedélyezi, illetve jogszabály megengedi.”³⁴

Ez a rendelkezés az Infosoc-irányelv (31) preambulumbekzdésben lefektetett célkitűzésekkel áll összhangban, amelyek a belső piac zavartalan működésének összhangját a kivételek és korlátozások összehangolásával kívánják megvalósítani:

„Megfelelő egyensúlyt kell biztosítani a jogosultak különböző csoportjainak, valamint a jogosultak és a védelemben részesülő művek és teljesítmények felhasználói csoportjainak jogai és érdekei között. A jogok tekintetében a tagállamok által megállapított kivételeket és korlátozásokat az új elektronikus környezet fényében felül kell vizsgálni ...”

Az időleges másolatokra már az Infosoc-irányelv korai fázisában szerepelt javaslatként az 5. cikk (1) bekezdésében meghatározott, egyetlen kötelező kivétel.³⁵ A kivétel alkalmazásának feltételei szerint a felhasználásnak időlegesnek (*temporary*), a technológiai eljárás elválaszthatatlan részének (*integral part of the technological process*) kell lennie, amelynek

³² Depreeuw: i. m. (2), p. 208. Vö. Paul Goldstein, Bernt Hugenholtz: International Copyright – Principles, Law, and Practice. Oxford University Press, 2010, p. 375, 376–377.

³³ Zohar Efroni: Access-Right: The Future of Digital Copyright Law. Oxford University Press, 2011, p. 242.

³⁴ Gyenge e kivétel megengedésének indokát a tájékoztatáshoz való jogra, valamint az információhoz való hozzájutás alapvető emberi jogára vezeti vissza. Lásd Gyenge: i. m. (31), p. 138.

³⁵ Cathrine Seville: EU Intellectual Property Law and Policy – Second Edition. Edward Elgar, Cheltenham UK – Northampton, MA, USA, 2016, p. 74.

egyetlen célja, hogy a felhasználást lehetővé tegye a felhasználók között. Ezenfelül a többszörösnek nem lehetett semmiféle gazdasági jelentősége. A háromlépcsős teszt alkalmazásának szükségességét már ekkor a kivétel alkalmazásának feltételül szabták.³⁶ A teszt ugyanis meggátolni hivatott minden olyan korlátozást és kivételt, amelyek a mű hasznosításának magját, a műből származó gazdasági haszon elérésének akadályát képezhetnék.³⁷

A Bizottság tervezetéhez az Európai Parlament javaslatként fűzte, hogy kössék szigorúbb feltételekhez az időleges többszörös kivételének alkalmazását, így az csak a járulékos és közbenső másolatokat fedné le, amennyiben azok elválaszthatatlan és lényeges részét képezik a technológiai eljárásnak. Többletfeltétel lett volna, hogy az ilyen cselekmény a jogosultak vagy törvény által legyen engedélyezve. Ez utóbbit a jogalkotási folyamat során elvetették.³⁸

Az Infosoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdése kifejezetten is nevesíti a kivételek és korlátozások között az időleges többszörös cselekményeket mint kötelezően átültetendő és alkalmazandó kivételt, amelyek kizárólag az időleges másolatok esetére alkalmazhatók.³⁹

„Az olyan, 2. cikkben említett időleges többszörös cselekmények, amelyek járulékos vagy közbenső jellegűek, valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik, és amelyeknek kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék egy mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény

- a) hálózaton harmadik személyek között közvetítő szolgáltató által végzett átvitelét, vagy*
- b) jogszerű felhasználását,*

és önálló gazdasági jelentőséggel nem bírnak, a 2. cikkben szabályozott többszörös jog alól kivételt képeznek.”

Efroni rámutat, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének szövegezése, annak ellenére, hogy kivételként elismeri az időleges többszörös cselekményeket, egyértelműen utal arra a tényre, hogy az Infosoc-irányelv is a szerzők kizárólagos jogának tekinti a művek bármilyen időleges, járulékos és közbenső többszörösését. A szerzők hatalma csak azokra a másolatokra nem terjed ki, amelyek a technológiai eljárás integráns és lényegi részét képezik.⁴⁰

Az Infosoc-irányelv jogharmonizációs törekvései éppen itt, az 5. cikk (1) bekezdése esetén észlelhetők maradéktalanul. A tagállamok, Hollandia kivételével, egy az egyben átültet-

³⁶ Von Lewinski, Walter: i. m. (19), p. 946–947.

³⁷ Depreuw: i. m. (2), p. 512.

³⁸ Von Lewinski, Walter: i. m. (19), p. 949.

³⁹ Depreuw: i. m. (2), p. 208. A kivétel korlátozásáról Westkamp azt tartja, hogy az 5. cikk (1) bekezdését – amennyiben a művet hatáson műszaki intézkedés is védi – a piacra való tekintettel kell szigorúan értelmezni, és nem azért, mert a megengedett felhasználás eltér a mű eredeti, hagyományos kiaknázási módjától. Lásd Guido Westkamp: Code, Copying, Competition: The Subversive Force of Para-Copyright and the Need for an Unfair Competition Based Reassessment of DRM Laws After Infopaq. Journal of the Copyright Society of the U.S.A., 58. évf. 3. sz., 2011. június, p. 703. Vö. Von Lewinski, Walter: i. m. (19), p. 1024., Pila, Torremans: i. m. (15), p. 333. Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Elektronikus változat, 2017. 35. § (6).

⁴⁰ Efroni: i. m. (33), p. 243.

ték a kivételt. Hollandia nem kivételként határozta meg az időleges többszörözést, hanem olyan cselekményként, amely nem tartozik a szerző többszörözési joga alá.⁴¹

Az 5. cikk (1) bekezdése kumulatív, konjunktív feltételeket tartalmaz. Akár egyetlen feltétel hiánya esetén a kivételt nem lehet alkalmazni. Az egyes feltételek közül az időlegességből *a contrario* lehet következtetni arra, hogy a tartós másolatok ki vannak zárva a kivétel alkalmazási köréből. Depreeuw rámutat arra is, hogy a kivétel nem az időleges másolatot, hanem az annak készítésére irányuló cselekményt érinti.⁴² Gyertyánfy és Tóth az időlegesség alatt „*időbeni átmenetiséget, a felhasználás céljához képest mellékességet, esetlegességet*” ért.⁴³ Von Lewinski és Walter az időlegességet különösen rövid időtartamnak tekinti, mindössze néhány mikroszekundumnak, amelyek „élettartamuk” végén automatikusan törlődnek. Létrejöhhetnek a webes böngészés során, a RAM memóriában, a képernyőn való megjelenítés közben.⁴⁴

Hogy ez pontosan mennyi időt jelent a gyakorlatban, azt a jogszabályok nem határozzák meg. Eldöntése Ashok szerint az eljáró bíróságok feladata.⁴⁵ Az Egyesült Államokban hasonló döntés született a Triad System Corp.-ügyben,⁴⁶ amelyben az eljáró 9. körzeti (Ninth Circuit) bíróság kimondta, hogy az „*átmeneti idő (transitory duration) egy relatív tartam, amelyet az ügy kontextusával összhangban kell értelmezni és alkalmazni ... ez különösen fontos az olyan számítástechnikai eszközök esetében, amelyeknél a technológiai haladás gyorsan fejlődik.*”⁴⁷

A „*járulékos vagy közbenső jelleg*” azokra a másolatokra utal, amelyek például az internetes böngészés során, a felhasználást elősegítendő készülnek a RAM-memóriában, majd a munkamenet végével automatikusan törlődnek. Vagyis igen rövid ideig léteznek, és nincs önálló jelentőségük szerzői jogi szempontból. Ebből következik, hogy ami nem ebben a munkafolyamatban és nem a RAM-ban készül, hanem hosszabb időre tárolódik a merevlemezben, távoli szervereken, nem felel meg a „*járulékos vagy közbenső*” kritériumnak.⁴⁸

A „*műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része*” fordulat nem olvasható ki pontosan az irányelv szövegéből. Depreeuw értelmezésében csak azok a többszörözési cselekmények tartoznak ide, amelyek integráns és lényeges részei az egész komplex technológiának, attól nem elkülöníthetők. Ezek a technológiai mechanizmusok lehetnek offline vagy online folyamatok.⁴⁹ Vagyis a nyelvtani értelmezést követve úgy kell érteni, hogy az adott folya-

⁴¹ Gyenge: i. m. (31), p. 140. Vö. Westkamp: i. m. (39), p. 693.

⁴² Gyenge: i. m. (31), p. 140.

⁴³ Gyertyánfy, Tóth: i. m. (22), p. 256.

⁴⁴ Von Lewinski, Walter: i. m. (19), p. 1025.

⁴⁵ Arati Ashok: Economic Rights of Authors under Copyright Law: Some Emerging Judicial Trends. *Journal of Intellectual Property Rights*, 15. évf. 2010. január, p. 47.

⁴⁶ Triad Sys. Corp. v. SE. Express Co., 64 F.3d 1330, 1333–34 (9th Cir. 1995).

⁴⁷ Steven Foley: Buffering and the Reproduction Right: When is a Copy a Copy? *Cybaris Intellectual Property Law Review*, 1. évf. 1. sz., 2010, p. 106. Vö. Perzanowski: i. m. (1), p. 1098.

⁴⁸ Depreeuw: i. m. (2), p. 211. Vö. Von Lewinski, Walter: i. m. (16), p. 1025.

⁴⁹ Depreeuw: i. m. (2), p. 216. Vö. Von Lewinski, Walter: i. m. (16), p. 1025.

matnak, amelynek a célja nem a mű lemásolása, a végső felhasználás érdekében része lehet a mű lemásolása, ha a másolási cselekmény önmagában integráns, elválaszthatatlan részét képezi a mechanizmusnak, ami nélkül a végeredmény nem lenne elérhető, vagyis a folyamat lényeges része.

A „felhasználás célja” több fordulatot foglal magába, a kivétel korlátozásaként funkcionál. Vagyis a másolat csak technikai jellegű, amely egy más cél technikai megvalósításának van alárendelve.⁵⁰ Ilyen lehet például az internetes adatátvitel.⁵¹

A „hálózaton harmadik személyek között közvetítő szolgáltató által végzett átvitelét” célmeghatározás lefed minden olyan másolatkészítést, amely a hálózaton való adatátvitellel jár együtt. Ilyen másolatok készülnek az internet útvonalelosztóiban (*router*), a proxyszervereken és a végfelhasználó RAM memóriájában. Az egyetlen séma, amelyet az irányelv megkövetel az, hogy a hálózati kommunikáció két harmadik személy között menjen végbe, internet-hozzáférést biztosító szolgáltató segítségével. Vagyis a másolatot az utóbbi készíti azért, hogy a kommunikációt előmozdítsa a felek között. A közvetítőszolgáltatók azonban mindaddig, ameddig nincs tudomásuk jogsértésről, szabadon készíthetnek másolatot az adatátvitel által indokolt célra. Akkor is, ha a küldőnek nem állt ez a cselekmény jogában, és akkor is, ha a fogadó jogellenes célra használja fel a művet.⁵²

A „jogszerű felhasználás” igen érdekes alkritérium. A cél által indokolt jogszerűség megenged olyan másolatokat is, amelyek önmagukban nem lennének jogszerűek, viszont az 5. cikk (1) bekezdésének keretei közé illeszkedve a jogosultak kénytelenek eltérni. Vagyis ha a technológiai folyamat maga irányul jogszerűtlen célra, a másolás is jogszerűtlen. A felhasználás értelmezését nem tisztázza az irányelv, bár a (33) preambulumbekkezdés példálózó jelleggel megemlíti a böngészést (*browsing*) és a gyorsítótárolóban való rögzítést (*caching*). Mivel a felhasználás utalhat szerzői jogilag releváns felhasználásra vagy annál sokkal szélesebb funkcionális használatra, ezért ennek pontos definiálása, tartalommal való megtöltése az EUB-re maradt, amely élt is ezzel a lehetőséggel az alább citált jogesetek megoldása során.⁵³

Jogszerűnek kétféle felhasználást lehet tekinteni. Az egyik az, amikor a felhasználást maga a szerzői jogi jogosult engedélyezi. Ilyen például egy játékszoftver letöltése egy digitális disztribúciós platformról, mint például a Steam. Ekkor a közvetítőszolgáltató által az adatátvitel során végzett többszörözés jogszerű, csakúgy, mint a végfelhasználó által való letöltés. Ugyanez igaz egy Netflixről streamelt film esetében is. A második esetkörbe azok a felhasználások tartoznak, amelyeket maga a jogszabály nem tilt. Ilyenek például az Infosoc-irányelv 5. cikkében felsorolt korlátozások és kivételek.⁵⁴

⁵⁰ Depreuw: i. m. (2), p. 218.

⁵¹ Von Lewinski, Walter: i. m. (16), p. 1025.

⁵² Depreuw: i. m. (2), p. 220.

⁵³ Depreuw: i. m. (2), p. 222. Vö. Von Lewinski, Walter: i. m. (16), p. 1026.

⁵⁴ Depreuw: i. m. (2), p. 222.

Az „önálló gazdasági jelentőséggel nem bír” feltétel egybecseng a (33) preambulumbekzdés megfogalmazásával, amely előírja, hogy a másolatok „nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel.” A többszörözési jog által elérni kívánt cél, hogy a művek gazdasági kiaknázásához fűződő érdek a szerző számára megfelelően biztosítva legyen. Az Európai Bizottság idefűzött javaslata az 5. cikk (1) bekezdésének létjogosultságát is e ponton ragadja meg. Azok a többszörözési cselekmények ugyanis, amelyek bizonyos technológia által megszabottak, de önmagukban nem bírnak gazdasági jelentőséggel, alkalmasak arra, hogy kivétel tárgyat képezzék.⁵⁵ Ez a megközelítés talán a legközelebbi magyarázat arra, hogy az EUB a későbbiekben elemzett esetekben miért illesztett olyan felhasználásokat is az 5. cikk (1) bekezdése alá, amelyek nem harmadik személyek közötti hálózati kommunikációból állnak.

Gazdasági jelentőséggel bír minden, ami kiaknázható, realizálható, közvetlen gazdasági előnnyel kecsegtet, tágabb értelemben ragadható meg, mint a pusztán anyagi, pénzben kifejezhető haszon. Ebbe beletartoznak azok a felhasználások is, amelyek a gazdasági hasznosítás folyamatát teszik hatékonyabbá. Ezt ugyanakkor nem úgy kell érteni, hogy minden esetben, ha a másolatnak lehet gazdasági haszna, a kivételt nem lehet alkalmazni. Ehhez az kell, hogy *önálló* gazdasági előny származzon a másolatból. Tehát amennyiben a gazdasági előny csak a végső felhasználásban ölt testet, de maga a többszörözés nem jár önálló gazdasági haszonnal, kimenthető az 5. cikk (1) bekezdése által.⁵⁶ Ez a szemléletmód az EUB esetjogában is visszaköszön.

A többszörözés joga és a mű gazdasági kiaknázása közötti kapcsolatot – ahogyan a BUE-ben is – a háromlépcsős teszt igyekszik megragadni. Az irányelv maga is nagyban támaszkodik a fent már citált nemzetközi egyezményekre, a TRIPS-re, a WCT-re és a WPPT-re.⁵⁷ Az Infosoc-irányelv háromlépcsős tesztje, habár támaszkodik a BUE szövegére, meglehetősen eltávolodik annak hatókörétől. A BUE-ben a teszt szorosan kötődött a generális többszörözési fogalomhoz, elősegítve, hogy a tagállamok a tesztet szem előtt tartva határozzanak meg korlátozásokat és kivételeket a többszörözési jog alól. Az Infosoc-irányelvben azzal, hogy a korlátozások és kivételek taxatív fel vannak sorolva, „lecsatolják” a tesztet a többszörözési jogról. A taxatív lista utolsó elemeként ugyanis lehetővé teszik, hogy olyan cselekményeket is jogellenessé nyilvánítson a tagállami bíróság, amelyek egyébként már egyszer korlátozásként és kivételként lettek meghatározva a tagállami jogalkotó által.⁵⁸

Az Szjt. az Infosoc-irányelv rendelkezései átültetését követően a 35. § (6) bekezdésében szintén elismeri a szabad felhasználás egyik eseteként a mű járulékos vagy közbenső, időleges többszörözését, ha a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képezi, önálló gazdasági jelentőséggel nem bír. A felhasználás kizárólagos

⁵⁵ *Depreeuw*: i. m. (2), p. 226. A javaslathoz lásd: Proposal for a European Parliament and Council Directive on the Harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the Information Society, COM(97)0628. Vö. *Von Lewinski, Walter*: i. m. (16), p. 1026–1027.

⁵⁶ *Depreeuw*: i. m. (2), p. 226–227.

⁵⁷ *Depreeuw*: i. m. (2), p. 235.

⁵⁸ *Depreeuw*: i. m. (2), p. 236.

célhoz kötött. Ilyen cél, hogy lehetővé váljon az átvitel harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által, vagy a műnek a szerző által engedélyezett, illetve e törvény rendelkezései alapján megengedett felhasználása.

Az ideiglenes többszörözés szabad felhasználásként való minősítésének négy konjunktív feltétele van:

1. a többszörözési cselekménynek olyan felhasználás körébe kell esnie, amelyet a szerző engedélyezett, vagy a szabaddá tétele törvényi rendelkezésen alapul, ezeket a felhasználásokat kell szolgálnia, vagy emellett, mint alternatíva, lehetővé kell tennie az adatátvitelt harmadik személyek között, köztes szolgáltató által működtetett hálózaton;
2. a felhasználási cselekménynek a műszaki folyamattal kell megvalósulnia;
3. az időleges többszörözés a műszaki folyamat nélkül nem valósulhatna meg;
4. a felhasználási cselekmény nem vezethet önálló gazdasági jelentőségre, vagyis haszonszerzési célt közvetve sem szolgálhat.⁵⁹

A Nagykommentár rávilágít további, bonyolult részletszabályokra, amelyek az ideiglenes többszörözés alkalmazhatóságát korlátozzák. E körbe tartozik az Szjt. már említett 59–60. §-a, amelyek a számítógépprogram-alkotások többszörözését korlátozzák, valamint a szintén idézett 62. § (1) bekezdése az adatbázisok vagyoni jogait illető speciális részletszabályokkal.⁶⁰

Ha a számítógépprogram-alkotások tekintetében – amelyek napjaink egyik leginkább elterjedt digitális műpéldányai közé sorolhatók – nem is alkalmazhatók maradéktalanul az időleges többszörözés szabályai, az internetes felhasználásokra, vagyis a „lehívásos” nyilvánosságához közvetítésre érvényesíthetők mint a szerzői jog korlátai. Ám ott is korlátozott az alanyi kör. A szabályozás célja ugyanis a közvetítőszolgáltatók mentesítése az engedélykérési és díjfizetési kötelezettség alól. Az ő tevékenységük ugyanis csak a távközlési, internetes hálózaton történő közvetítésre terjed ki, amelynek során szükséges, hogy az átvitel által indokolt mértékben és időtartamban a művekről másolatot készítsenek.⁶¹

Ugyanakkor az időleges többszörözés nem csak az internet-hozzáférést biztosító szolgáltatók esetében bír relevanciával. Az elektronikus hálózatokon zajló adatátvitel magánszemélyek esetében is feltételezi, hogy a nyilvánosságához közvetített, illetve nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tett tartalmakról az azokat felhasználók időleges másolatot készítenek számítógépük, okostelefonjuk memóriájában. E cselekmények elengedhetetlenek egy weboldal betöltéséhez, egy kép megnyitásához, egy film online történő megtekintéséhez, így szükségképpen kihívás elé állítják a többszörözés hagyományos, hosszú évtizedek alatt kimunkált és elfogadott fogalmát.⁶²

⁵⁹ Gyertyánfy, Tóth: i. m. (22), p. 256.

⁶⁰ Gyertyánfy, Tóth: i. m. (22).

⁶¹ Gyertyánfy, Tóth: i. m. (22).

⁶² Goldstein, Hugenholtz: i. m. (32), p. 302., Vö. Tanya Aplin: Copyright Law in the Digital Society – The Challenges of Multimedia. Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2005, p. 103.

Annak ellenére tehát, hogy az Infosoc-irányelv is széles körben biztosítja a jogosultak számára a többszörözés jogát bármilyen digitális felhasználás terén, megkülönbözteti egymástól a többszörözés jogi fogalmát és az időleges többszörözés útján létrejött másolatot, amelyek a technikai eljárás integráns részét képezve annak elengedhetetlen részei. Idetartoznak a gyorsítótárolóban létrejött másolatok, a RAM-ban történő másolás viszont Westkamp szerint nem, mivel az nem része az adatátvitelnek.⁶³

Westkamp az időleges többszörözés kivételét további kritikával illeti. Álláspontja szerint az ötödik pontban említett – általa a „*kivétel kivételeként*” emlegetett – „nem vezethet önálló gazdasági jelentőségre” kitétel nem kellően világos, ezért adott esetben alkalmas lehet arra, hogy a másik négy feltétel fennállása esetén is aláassa a szabad felhasználási esetkör megvalósulását.⁶⁴

Westkamp az önálló gazdasági jelentőség fogalmát a BUE 9. cikk (2) bekezdésében foglalt háromlépcsős tesztre vezeti vissza. A teszt lényege, hogy biztosítsa a szerző számára a részvételt műve bármilyen gazdasági vagy kereskedelmi kiaknázásában. Ez jelentheti a mű új piacát vagy a kiaknázás új formáit.⁶⁵ Az ilyen hasznosítás attól függ, hogy milyen konkrét vagyoni jogokat érint, mert ha érinti bármelyiket is, akkor az egyúttal determinálja a védelem hatókörét.⁶⁶ Vagyis ha az időleges többszörözési cselekményre azért kerül sor, hogy a nyilvánossághoz közvetítés vagy lehívásra hozzáférhetővé tétel cselekményét elősegítse, és a felhasználó ezáltal bevételre tegyen szert akár közvetve is úgy, hogy a felhasználást egyébként sem a jogosult, sem a jogszabály nem tette lehetővé, a kivételt nem lehet felhívni.⁶⁷

Ha csak az Infosoc-irányelv szövegéből indulunk ki, akkor a kivételt csak és kizárólag olyan felhasználásokra lehet alkalmazni, amelyek a hálózaton történő adatátvitelt segítik elő. Minden más a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni joga alá esik, amely potenciálisan gazdasági jelentőséget hordoz magában. Csakhogy ezek a felhasználások is olyan jellegűek, amelyek a technológia pusztá működése folytán megkövetelik a mű időleges többszörözését a kommunikáció során.⁶⁸ Ahhoz, tehát, hogy a többszörözés jogát az időleges többszörözés vonatkozásában megkerüljük, lehet, hogy helyesebb, ha visszanyúlunk a magáncélú többszörözéshez, amelyet indokol, ha a kommunikációra magánszemélyek között kerül sor. Ekkor ugyanis nem hívható fel a nyilvánossághoz közvetítés egyik kulcseleme, a nyilvánosság megléte, hiszen nem az internet közönsége a kommunikáció célközönsége, hanem a kommunikációs partner.

⁶³ *Guido Westkamp: Transient copying and public communications: The creeping evolution of use and access rights in European copyright law. Georg Washington International Law Review, 36. évf. 5. sz., 2004, p. 1096.*

⁶⁴ *Westkamp: i. m. (63), p. 1097.*

⁶⁵ *Westkamp: i. m. (63), p. 1098.*

⁶⁶ *Westkamp: i. m. (63), p. 1100.*

⁶⁷ *Westkamp: i. m. (63), p. 1101.*

⁶⁸ *Westkamp: i. m. (63), p. 1102.*

Ez az elmélet egy Facebook-bejegyzésben megosztott fénykép esetében már megdőlni látszik, hiszen a felhasználás hiába magáncélú, a saját ismerőseink irányába történik, a csoport számossága alkalmas lehet arra, hogy a nyilvánosság megállapítást nyerjen. Ha tehát elfogadjuk Westkamp kritikáját, akkor az időleges többszörözés kivétele afféle „fából vas-karika” elven működik, mert a valódi célját, az internetes kommunikációs szabad felhasználást nem éri el. Helyette megteremti annak a lehetőségét, hogy a jogosultak kiterjesszék uralmukat az online kommunikációra is.⁶⁹

Westkamp még egy igen fontos anomáliára felhívja a figyelmet. Nevezetesen az időleges többszörözés alkalmazhatóságának első feltételére, amely megköveteli, hogy a többszörözési cselekmény olyan körbe essen, amelyet a szerző engedélyezett vagy a törvény egyébként szabaddá tett. Vagyis lényegében nem történt elmozdulás a hagyományos többszörözési jog és kivételeihez képest, mert itt is előír a jogalkotó két olyan feltételt, amely visszavezethető a szerzőnek biztosított jogok és azok korlátozásai, illetve kivételei régi struktúrájára.⁷⁰ Ez kitűnik a kivételt egyébként megindokoló (33) preambulumbekzdés szövegezéséből is, amely maga is utal rá, hogy a cselekmények nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel és szükségés hozzájuk a jogosult vagy jogszabály engedélye.

Az időleges többszörözés kivétele tehát egyrésztől igen fontos eleme az Infosoc-irányelvnek, ugyanakkor fellelhetők benne olyan elemek, amelyek továbbra is a hagyományos többszörözési jogi felfogást tükrözik, miközben kétségeket hagynak a gazdasági jelentőséggel és a jogszerű felhasználással kapcsolatban. E kétségeket az EUB több ügyben is igyekezett feloldani.

Igen érdekes kérdéseket vet fel Aplin az 5. cikk (1) bekezdése más irányelvekhez való kapcsolatát vizsgálva. Fentebb már utaltunk rá, hogy a kivétel nem alkalmazható az adatbázis- és a szoftverirányelvre.⁷¹ Azonban más, a szóban forgó kivételhez igen közel álló normák is találhatóak az uniós szerzői jogban, amelyekhez képest a szabályozások által érintett alanyi kör különbözik. Az Elker-irányelv is tartalmaz ugyanis kimentési lehetőségeket.⁷² A 12., 13. és 14. cikk az internet-hozzáférést biztosító szolgáltatók felelősségéről szólva meghatározza azokat a feltételeket, amelyek maradéktalan teljesülése esetén az ISP-k és más elektronikus kereskedelmi szolgáltatást végzők nem felelnek a szerzői jogi jogsértésekért. Az imént említett három kimentési lehetőség azon tevékenységekre vonatkozik, amelyeket az ISP-k mint közvetítőszolgáltatók végeznek. Előfordulhat ugyanis, hogy az egyszerű adattovábbítás, a gyorsítótárolóban történő rögzítés vagy a tárhelyszolgáltatás nyújtása során harmadik személyek szerzői jogilag releváns jogsértést követnek el. Seville emellett emlékeztet rá, hogy

⁶⁹ Westkamp: i. m. (63), p. 1102. Vö. Depreeuw: i. m. (2), p. 228–229.

⁷⁰ Westkamp: i. m. (63), p. 1098.

⁷¹ Ugyanerre utal Depreeuw is, aki a szoftverirányelv 5. cikk (2) bekezdését vizsgálva megállapítja, hogy az nem terjed ki az internetszolgáltatókra. Lásd. Depreeuw: i. m. (2), p. 141.

⁷² Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók felelősségi alakzatairól és kimentési lehetőségeiről a II. részben, az EUB döntéseinek összegzése című pontban foglalkozunk részletesen.

nemcsak a szerzői jogok megsértéséért vonhatók felelősségre, hanem különféle alapjogi jogsértésekért is, például a becsület és a jó hírnév sérelme, az emberi méltóság megsértése.⁷³

Az uniós belső piacon az áruk és szolgáltatások szabad áramlása megköveteli, hogy ezek az elektronikus szolgáltatások zavartalanul üzemeljenek, aminek feltétele, hogy mentesüljenek az olyan cselekményekért való felelősség alól, amelyet ugyan nem ők követtek el, de a hálózatukat felhasználva mások felelőssé tehetőek értük. Vagyis a 12–14. cikk célja az internetes szolgáltatást nyújtó vállalkozások kimentése a felelősség alól. Ezen a ponton mindenképpen különbözik az 5. cikk (1) bekezdésétől, amely egy kizárólagos vagyoni jog gyakorlása alól enged kivételt, vagyis az Elker-irányelv sokkal szélesebb körben biztosítja a mentesülést egy eltérő alanyi kör számára szerzői jogi jogsértések esetében.

Az Elker-irányelv 12–13. cikke szembetűnő átfedéseket tartalmaz az 5. cikk (1) bekezdésével.⁷⁴ A 12. cikk (1)–(2) bekezdése az egyszerű továbbítást a következőképpen határozza meg: „... az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatás ..., amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából vagy a hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából áll Az (1) bekezdésben említett adatátvitel és a hozzáférés biztosítása magában foglalja a továbbított információ automatikus, közbenső és átmeneti tárolását annyiban, amennyiben ez az adatátvitel hírközlő hálózaton történő végrehajtásának a kizárólagos céljával történik, és ... az információt nem tárolják az adatátvitelhez ésszerűen szükségesnél hosszabb ideig.”

Az egyszerű továbbítást végző szolgáltató mentesül a felelősség alól, ha nem ő kezdeményezi az adatátvitelt, nem választja ki az adatátvitel címzettjét, és nem választja meg vagy módosítja a továbbított információt.

A 13. cikk (1) bekezdése a gyorsítótárolóban történő rögzítést (caching) a következőképpen szabályozza: „... olyan szolgáltatás, amely a szolgáltatás igénybevevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából áll”

A szolgáltató a caching során a harmadik személyek által elkövetett jogsértésekért fennálló felelősség alól a 13. cikk (1) bekezdés a)–e) pontja alapján mentesül, ha „a) nem módosítja az információt, b) megfelel az információhoz való hozzáféréssel kapcsolatos feltételeknek, c) betartja az információk frissítése tekintetében az ágazatban széles körben elismert és alkalmazott szabályokat, d) ... a technológiát csak az ágazatban széles körben elfogadott és alkalmazott jogszerű módon használja arra a célra, hogy adatokat szerezzen az információ felhasználásáról, valamint e) ... haladéktalanul intézkedik a tárolt információ törléséről vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről, amint ténylegesen tudomást szerez arról, hogy az információt az adatátvitel forrásánál törölték a hálózatról vagy megszüntették az ahhoz való hozzáférést, vagy bíróság, illetve közigazgatási hatóság rendelte el a törlést vagy a hozzáférés megszüntetését.”

⁷³ Seville: i. m. (35), p. 58.

⁷⁴ Aplin: i. m. (62), p. 108.

A metszéspontokat az alábbi táblázat szemlélteti:

Infosoc-irányelv 5. cikk(1) bekezdés	Elker-irányelv (12. cikk)	Elker-irányelv (13. cikk)
<ul style="list-style-type: none"> – járulékos vagy közbenső jellegű, – valamely eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezi, – kizárólagos célja, hogy lehetővé tegye a mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény hálózaton harmadik személyek között közvetítőszolgáltató által végzett átvitelét vagy jogszerű felhasználását (és önálló gazdasági jelentőséggel nem bír). 	<ul style="list-style-type: none"> – információ hírközlő hálózaton keresztül történő továbbítása, – hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosítása, – amely magában foglalja a továbbított információ automatikus, közbenső és átmeneti tárolását, – amennyiben az adatátvitel hírközlő hálózaton történő végrehajtásának a kizárólagos céljával történik, – az információt nem tárolják az adatátvitelhez ésszerűen szükségesnél hosszabb ideig. 	<ul style="list-style-type: none"> – a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbítása.

A két irányelv egymáshoz való viszonyának meghatározásában támpontként szolgál az Elker-irányelv (50) preambulumbekendése és az Infosoc-irányelv (16) preambulumbekendése. Az előbbi kimondja, hogy a szerzői és szomszédos jogok védelme szempontjából lényeges, hogy a két irányelv egyszerre lépjen hatályba, az utóbbi pedig akként rendelkezik, hogy az Infosoc-irányelvet az Elker-irányelvhez „*hasonló időbeli keretek között kell átültetni, mivel az az irányelv olyan alapelvek és rendelkezések harmonizált kereteit állapítja meg, amelyek egyebek mellett ezen irányelv jelentős elemeire is vonatkoznak.*” Az Infosoc-irányelv „*nem érinti*” az Elker-irányelv „*felelősséggel kapcsolatos rendelkezéseit.*” Aplin úgy véli, hogy ez nem jelenthet mást, mint azt, hogy ahol az Elker-irányelv speciális rendelkezéseket tartalmaz az Infosoc-irányelvhez képest, ott az Elker-irányelv az alkalmazandó. Ahol nincs az adott kérdésre kifejezett rendelkezés az Elker-irányelvben, ott arra az Infosoc-irányelv szabályait lehet felhívni.⁷⁵

Ezt támasztja alá az alanyi kör is, amelyekre nézve az irányelvek kimentési lehetőséget, illetve szabad felhasználási esetként biztosítanak. Az Elker-irányelv 12–13. cikke az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók mentesülési eseteire alkalmaz szabályokat, az 5. cikk (1) bekezdés pedig a műveket felhasználók számára biztosít kivételt a többszörözési jog alól annak érdekében, hogy a jogosultak ne terjeszthessék ki ellenőrzésüket az internetes böngészési tevékenységre, amely szükségképpen maga után vonja az adat gyorsítótárolóban való rögzítését.⁷⁶

⁷⁵ Aplin: i. m. (62).

⁷⁶ Aplin: i. m. (62), p. 109.

Ha az 5. cikk (1) bekezdése nem is alkalmazható a szoftverek és adatbázisok tekintetében, Aplin úgy véli, hogy az Elker-irányelv (11) preambulumbekzdése alapján – amely kimondja, hogy az Elker-irányelv nem érinti a védelemnek ... a közösségi jogi aktusok által biztosított szintjét ... – annak 12–13. cikke alkalmazható az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók esetében, ha az információ, amely hálózatokon keresztül megy, olyan szerzői művet takar, amely vagy az adatbázis-, vagy a szoftverirányelv hatálya alá esik.⁷⁷

Aplin gondolatmenetével egyetértve az alábbi következtetések szűrhetők le a citált rendelkezések elemzését követően.

Először is az 5. cikk (1) bekezdése nem hívható fel azokban az esetekben, amelyekre nézve az adatbázis-irányelv vagy a szoftverirányelv tartalmaz rendelkezéseket. Ezt Gyenge is megerősíti, utalva arra, hogy az Infosoc-irányelv nem érinti és nem is befolyásolja a számítógépi programok és az adatbázisok jogi védelméről rendelkező hatályos szabályokat. Ugyanakkor hozzá teszi azt is, hogy miközben a szoftverirányelv rendelkezései érintetlenek maradnak, azok mellett alkalmazni kell az Infosoc-irányelv védelmi rendszerét, ideértve az előbbiben nem biztosított, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát. Így pedig lehetőség van az 5. cikk korlátozásainak alkalmazására is. Ugyanez nem igaz az adatbázis-irányelvre, amely ismeri a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát, így ott nem hívható fel az Infosoc-irányelv korlátozási rezsimje.⁷⁸

Másodszor, az 5. cikk (1) bekezdés csak olyan esetekre alkalmazható, amikor magánszemély böngészés célból használja az internetet. Ez a tevékenység nem bír önálló gazdasági jelentőséggel, de szükséges az adatátvitelhez az információ időleges, járulékos vagy közben-ső többszörözése, amely cselekmény a műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része, és amelynek a kizárólagos célja, hogy lehetővé tegye a mű átvitelét vagy jogszerű felhasználását. A tevékenység nem terjedhet ki szoftverek és adatbázisok többszörözésére.⁷⁹

Harmadszor, az Elker-irányelv 12–13. cikke internetszolgáltatók kimentési lehetőségeit tartalmazza éppen azon esetek tekintetében, amelyek a harmadik személyek (jellemzően a szolgáltatást igénybe vevő felhasználók) hálózatot igénybe vevő magatartása során keletkezhetnek jogsértést.

Negyedszer, az Elker-irányelv tárgyalt cikkei a (11) preambulumbekzdés alapján alkalmazhatók olyan információk átvitelére, illetve gyorsítótárolóban való rögzítésére, amely információk mögött olyan szerzői művek húzódnak meg, amelyek az adatbázis- és a szoftverirányelv hatálya alá tartoznak (vagyis adatbázisok és szoftverek).

Ötödször, az 5. cikk (1) bekezdés és a 12–13. cikk tehát ugyanannak az éremnek a két oldala, ugyanazt a tevékenységi-technológiai kört fedik le.⁸⁰ Előbbi azt a célt szolgálja, hogy

⁷⁷ Aplin: i. m. (62).

⁷⁸ Gyenge: i. m. (31), p. 126.

⁷⁹ Aplin: i. m. (62), p. 109.

⁸⁰ A 14. cikkben szabályozott tárhelyszolgáltatás már kívül esik e technikai körből, mivel ott az adat tartós többszörözésére és tárolására kerül sor.

a magánszféra internetes böngészési cselekményeit a jogosultak ne tudják uralmuk alá vonni. A másik pedig azt hivatott elősegíteni, hogy az internetes hálózatokat üzemeltető hozzáférésszolgáltatók kimenthessék felelősségüket harmadik személyek szerzői jogi jogsértése miatt. Von Lewinski és Walter ezt úgy fogalmazza meg, hogy az 5. cikk (1) bekezdése csak ott alkalmazható, ahol a felhasználás egyébként is jogszerű volt. Ha nem így történt, akkor az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók még mindig mentesülhetnek az Elkerírányelv szabályai alapján.⁸¹

⁸¹ Von Lewinski, Walter: i. m. (16), p. 1026.